

vytčené §em 55 úst. listiny, ale tvrdí, že by k tomu bylo třeba výslovného zmocnění a to že dáno nebylo. Uznává, že zmocnění dané vládě na poli práva jazykového jde při úpravě této otázky u samosprávných úřadů dále než u úřadů státních; to však nemá podle A. sváděti k úpravě celého jazykového práva samospr. úřadů a korporací nařízením. Nesouhlasí s názorem Hoetzlovým, který uznává zásadně sebeurčovací právo samosprávy ve věcech jazykových s výjimkou úřední korespondence, kde tvrdí, že jde o látku zákonem vůbec neupravenou, která byla ponechána úpravě nařízením, ovšem v duchu zákona.

Konečně dotýká se Adler otázky, zda vůbec může býti jaz. nařízení přezkoumáno podle § 102 úst. listiny. Joachim tuto otázku nadhodil nezaujav k ní sám stanoviska. Proti názoru Baxovu, že v tomto případě jde o nařízení, které takřka má moc zákona, a podléhá proto spíše přezkoumání ústavním soudem podle analogie §u 54 úst. listiny, uvádí Adler prudce odmítavý názor Hoetzlův.

Nakonec vyslovuje Adler naději, že n. s. s. setrvá na svém stanovisku a že zástupci německého národa na tomto základě dopomohou jazykovému právu samosprávných korporací k plnému uplatnění.

Ma.

LITERATURA.

GEORGES GUY-GRAND: L'AVENIR DE LA DÉMOCRATIE. Paris, Rivière 1928, 216 str.

Tato knížka je už třetím autorovým dílem o demokracii. V prvních dvou jednak hájil zásady demokratické vlády proti odpůrcům s prava i s leva (Le procès de la démocratie, 1911), jednak ukazoval na pokroky demokratické myšlenky od světové války (La démocratie et l'après-guerre, 1922). V této knížce rozbírá obtíže, s nimiž se setkává demokracie v moderní společnosti a naznačuje prostředky, jimiž by bylo lze tyto překážky zdolati.

V úvodu konstatuje, že je skutečná krise demokracie, přes to, že od války byly založeny nové republiky. Výrazem této krise je především nepopulárnost parlamentarismu, vyjádřená nejlépe bolševictvím a fašismem. Lenin a Mussolini nacházejí na všech stranách následovníky, kteří chtějí postavit despoticismus proti demokracii a liberalismu. Jsou v tom podporováni především chaotickým poválečným stavem, jehož nejistý mír není příznivý vývoji republikánského ducha. Republikánská víra se zmenšuje a krise republiky je vlastně malátností. Mizejí iluze; i ve vítězných zemích doléhají těžce břemena daní, těžký život, všemohoucí kapitál. Mizí i republikánské vlastenectví: lidé chtějí hlavně mír, chtějí žít.

Ale krisi demokracie nezavinila pouze světová válka, nýbrž hlavně uspořádání moderní společnosti. Ideálními republikami byly pouze starověké malé státy, v nichž lid byl skutečně svrchovaný, tvořil sám zákony a v nichž nebylo rozdělení moci zákonodárné a výkonné. Byly to demokracie přímé, jež nejsou už možné v moderních velkých státech, v nichž občané musejí odevzdati svrchovanou moc svým zástupcům. Lid je sice volí, ale pak abdikuje a odevzdává jim svou moc. Kromě toho však ztrácejí občané zájem o veřejné státní otázky, které jsou značně složité a vyžadují často odborných znalostí. Nemohouce si namnoze učiniti vlastní úsudek, přijímají úsudek organizací, jež se postavily mezi voliče a poslance: stran, syndikátů atd. — Vláda ve velikých demokraciích je mnohem abstraktnější než v monarchii; úcta k dynastii sice vymřela, ale láska k republice není ještě dosti silná. Autorita, přenesená s jedné osoby na několik set vládců, se sice rozšířila, ale zároveň oslabila. Odtud krise autority a krise odpovědnosti.

Avšak příčiny malátnosti demokracie jsou také hospodářské. Politickou moc mají hlavně velké průmyslové a finanční organizace; tajným středem politické činnosti všech zemí je Bursa. Není mezinárodní solidarity, jež se projevila ve válce společným bojem za svobodu. Dnes se musí platiti kabáty, v nichž se vojáci dávali zabíjeti zadarmo. Nastává soumrak inteligence, jež tvoří hodnoty, které nemají kurs na bursách a trzích; s tím souvisí krise veřejných úřadů a svobodných zaměstnání. — V době

moderních dopravních prostředků touží každý po změně — vylidňují se vesnice, malé města nerostou a velkoměsta se přelidňují.

Kromě těchto materiálních příčin poklesu republikánského ducha jsou zde i příčiny intelektuální. Rousseau neviděl nadarmo v umění a vědách prvek zkázy pro staré republikánské mravy. Přemíra kultury vede k skeptickému diletantismu: mizí politické a náboženské nadšení, není stálých principů, kritika podlamuje republikánská dogmata jako ničila dogmata monarchistická. K tomu přistupuje politický oportunistus, který chce smířovati všechny názory a obávaje se nespravedlnosti a omylu, vyhýbá se rozhodnutím a odpovědnosti.

Přes tyto všechny vady je však třeba brániti demokracie, jež se ospravedlňuje nejvyšší mravní myšlenkou civilisovaného lidstva: úctou k lidské osobnosti a spravedlností. Je však třeba obnoviti zřízení, mravy, hlavně však ducha lidí.

Jakými prostředky tedy čeliti krizi demokracie? Především federalismem: Guy-Grand věří, že příští veliké federace budou se skládati z velkých i menších států, jež budou tvořiti politické a hospodářské svazky. Jako veliké státy hynou přílišným rozmachem své moci, tak také veliké průmyslové podniky dojdou jen k určité hranici expanse, kde se musí zastaviti. Krátce Guy-Grand doporučuje rovnováhu a umírněnost t. j. prostřední státy, prostřední bohatství, v němž by byly peníze služebníkem člověka a nikoli jeho pánem, konečně prostřední třídy. Nechce-li moderní společnost zahynout, musí ve všech třídách u všech národů postaviti hráz proti vůli k moci a bohatství, která živí každý imperialismus.

Pokud se politického zřízení týče, je jisté, že dědičná monarchie zajišťuje stálost a celistvost moci lépe než demokracie. Ovšem za cenu, že občan stane se poddaným. Proto jediným možným režimem v západních státech je soustava parlamentního zastoupení, již třeba ovšem přizpůsobiti moderní společnosti. Parlament nemůže zůstat čistě politickým, musí se vzdáti své svrchovanosti a přibrati k radě odborníky. Guy-Grand není přívržencem jen t. zv. hospodářského parlamentu, tvrdí, že ve státě není jen železo, uhlí a petrolej, nýbrž že existují veliké otázky, týkající se národního života, svědomí občanů a duchovní orientace země — to je politika, praktické uplatnění určitého světového názoru, jež nelze dáti do rukou jen odborníkům. — Aby pak parlamentní režim byl stálejší, k tomu je třeba kázně parlamentu, kázně stran a pokroku občanského svědomí. Je třeba intelektuální a mravní reformy, tak aby každý občan cítil republikánsky a mohl kontrolovati profesionální politiky.

Guy-Grand věří v demokracii, věří v republiku. Ukazuje, že lidé sice pomalu, ale přece jen ukáznou své pudy, vášně a zájmy. Tato kázeň je podstatou civilisace a jejím politickým výrazem je republika. Republika je režimem práva, zdůrazňuje důstojnost člověka, občana, pracovníka i národů. Je jediným řádem, který mohou přijmouti lidské společnosti, jež se povznesou v uvědomění a k rozumu. Avšak žádá charakterů, úsilí po spravedlnosti, kázně pudů a vášní, podřízení jednotlivých zájmů zájmu obecnému. Žádá víry v lidi a v lidstvo, úcty k osobnosti, vzájemného porozumění: krátce humanismu.

Dr. K. Jk.

FR. MAREŠ: SOCIALISM A KOMUNISM V MODERNÍM MEZINÁRODNÍM Hnutí SOCIÁLNÍM. Ideje — taktika. Nákladem »Ústředního dělnického knihkupectví a nakladatelství (A. Svěcený)« v Praze 1926. Stran 484, vázaná za Kč 47.—. (Dokončení.)

Nelze ovšem popřít, že sloučením socialismu s praktickým sociálním hnutím, obrácena byla jeho pozornost k praktickým úkolům dneška, jež ho odvádějí od pozornosti k dalekým cílům konečným: — Skutečný vývoj, na nějž marxismus kladl vždy takový důraz, učinil ze socialismu politického činitele, usilujícího o provedení hospodářských a sociálních reforem, které mají býti stupněm, umožňujícím proletariátu v příhodné době samostatný postup k cílům vzdálenějším, podstatněji nynější sociální strukturu měnícím a více se konečným cílům socialismu přibližujícím« (str. 273).

Samostatnou kapitolu věnuje Mareš anarchismu a jeho typickým představitelům Vilému Gold-